

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

JAZZSTORIES

ADRIANA CÂRCU

Cu o prefață de Virgil Mihaiu

BRUMAR
Timișoara, MMXVI

Cuvânt înainte la JazzIstoriile Adrianei Cârca • 9

INTERVIURI

Marius Giura – Jazzu-ul ca fenomen • 15

Nils Petter Molvær – Muzica, un flux, o stare • 28

Avishai Cohen

Publicul ne schimbă în fiecare seară într-un mod aproape mistic • 33

Thomas Strønen – Toba de tinichea • 38

Liviu Butoi – Balansul între liric și abstract • 44

Sidsel Endresen – Locul unde trebuie să fii • 49

Mathias Eick – Trompeta este lucrul cel mai apropiat de inima mea • 54

Tord Gustavsen – Despre bogăția simplității • 60

Stian Westerhus – Dimensiunea existențială a muzicii • 65

Luiza Zan – Acasă în jazz • 70

Trilok Gurtu – Eu mă aflu aici, ca să fac muzică • 76

Alexander Bălănescu – Lirism și dramă • 80

Manu Katché - Când cânt la tobe, văd culori • 88

Nils Petter Molvær – Când trompeta iscă vise • 92

Mircea Tiberian – Muzica, o forță a naturii • 95

Erlend Dahlen: Rolling Bombers și Blossom Bells • 104

Eivind Aarset: între intimitate și curaj • 109

Marilyn Mazur – Cântecele din pădure • 114

STARE DE JAZZ

- Alchimia pasiunii • 123
- Good Bye, Mister Jazz • 125
- La răscruce, cântec de trompetă • 128
- Măsura succesului • 130
- Păsări cu cozi lungi, roșii • 132
- Femeia care și-a schimbat viața pentru un cântec • 135
- Ultimul vis din mai • 138
- Călătoria lui Horea • 140

CRONICI

- Am fost și eu la Gărâna • 145
- Enjoy Jazz – Note de festival • 149
- Ora verde a jazzului • 158
- Jazz în poiana armoniilor • 163
- Note de la un maraton de jazz • 168
- A Marriage Made in Heaven • 172
- Jazz-ul acasă • 176
- O punere în visare la Brebu • 178
- Gărâna 2013 • 180
- Lumini înalte • 185
- Jazzul de sub ochii noștri • 189
- Albe furtuni de petale • 191
- Gărâna, ca un ritual • 196

Joi, 22 iulie

Ajungem la Gârâna pe la patru după-amiază pe un soare strălucitor. Oprim în Poiana Lupului ca să descărcăm Orizonturile și să mă prezint la Marius Giura, directorul festivalului de jazz de la Gârâna. Ne-am cunoscut exact acum un an, la lansarea volumului Povestea zilelor noastre, când m-a invitat să facem împreună o emisiune pentru Radio Campus. Mai precis, ne-am cunoscut în timpul acelei emisiuni. Marius mă întâmpină cu un zâmbet vag. Este calm, amabil și cumva întors spre sine; așa cum va rămâne până la sfârșitul festivalului. Îmi confirmă că ne vom întâlni în fiecare zi la ora zece (mai puțin luni – o zi, spune el, foarte intensă din punct de vedere organizatoric), ca să facem, din mers, cronica festivalului și să vorbim de-ale jazzului.

Vineri, 23 iulie

La ora zece punct sunt la Hanul la Răscruce. Marius e deja acolo și, după câteva discuții organizatorice cu tehnicienii și muzicienii, care-l urmează peste tot, ca o pleiadă, ne așezăm la o masă albă, solitară, din mijlocul unei terase acoperite. Vom fi mereu întrerupți de telefon și de intervențiile „pe viu” dictate de situații ce nu suportă amânare. Admirația mea pentru calmul cu care Marius găsește soluții crește de la oră la oră.

AC: Marius, până acum se desfășoară totul conform master planului?

MG: Da. Pe scenă. Dar, ca de obicei, există probleme pe care nu le percepe nimeni. Ieri, ca un făcut, s-a stricat iar aerul condiționat în mașina basistului Miroslav Vitouš și a trebuit să trimitem o altă mașină în loc. El fiind foarte sensibil și treaba asta întâmplându-se a doua oară, bineînțeles că mi-a făcut o morală aseară, dar până la urmă ne-am despărțit prieteni. Este un mare muzician care și-a creat propriul stil. Poți chiar să spui că ceea ce face el nu mai e jazz, pentru că muzica lui este greu încadrabilă.

Da, am observat și eu aseară. Fusion-ul a devenit funk, iar, la un moment dat, au apărut chiar și anumite elemente de rock, la care publicul a reacționat imediat.

Acelea s-au datorat chitaristului Terje Rypdal care, în sufletul lui, a rămas un rocker. O revelație au fost copiii de la Timișoara, *Funky Growl*, care au plăcut și celor mai năpraznici puriși ai jazzului nou, și care mi-au plăcut și mie. Am vorbit cu ei, acum un an, să-și pregătească programul și i-am și recomandat pentru un festival din Belgia, la care vor participa în toamnă (*sună telefonul, jandarmii au văzut un afiș de anul trecut și credeau că sâmbătă începe un festival de folk, Marius le explică politicos că nu este cazul*).

Ce părere ai despre formația elvețiano-balcanică Elina Duni?

Au fost piese care mi-au plăcut și piese care nu sunt pe gustul meu. Au un pianist foarte bun, iar vocea Elinei e bună. Elina este o persoană deosebit de agreabilă, frumoasă, și, dacă va scăpa puțin de accentele vădit etno, probabil, va avea mare succes. Eu, în general, nu sunt adeptul etno-jazzului, mai ales când are note balcanice.

Marius, tu îți amintești de prima piesă de jazz ascultată; de împrejurarea când ai realizat prima dată conștient că ascuți jazz?

Prima mea amintire jazzistică este legată de Louis Armstrong. Eram prin clasele secundare și Armstrong urma să dea un concert la București, iar emisiunile de jazz de la radio, realizate de Florian Lungu, difuzau piese de-ale lui. Apoi, îmi amintesc că pe coperta revistei *Săptămâna* apăruse odată fotografia Aurei Urziceanu, lucru care iarăși m-a impresionat foarte mult. Revista asta, în afară de faptul că era condusă de niște siniștri, avea și un lucru bun: o pagină, redactată de frații Ursulescu, dedicată rockului și jazzului, unde a fost comentat, de asemenea, acel concert fabulos al lui Armstrong.

Îți amintești o piesă de jazz de care poți lega interesul, pasiunea ta ulterioară?

Nu mai știu titlul piesei lui Armstrong, pe care a difuzat-o Moșu (n. ed. criticul de jazz Florian Lungu) atunci, dar îmi amintesc foarte bine de *Jocul țambalelor* a lui Johnny Răducanu, cântată de Aura Urziceanu, cu Eugen Gondi la percuție; o piesă senzațională, care, și acum, se află printre primele mari compoziții românești de jazz, alături de cele ale lui Richard Oschanitzky și ale lui Paul Weiner, un pic mai târziu. Apoi, ca noi toți, în liceu am devenit un adept fervent al rockului și al *Phoenix*-ului, și un colecționar pasionat de discuri vinil. Azi, în plină eră virtuală, îmi amintesc cu nostalgie de albumele LP cu copertele acelea frumoase și de tot ritualul pregătit al audiției. Și apoi, în mod firesc, cunoscând rockul în toate fazele lui și ajungând la muzica progresivă, este imposibil să nu ajungi la jazz, ca formă conceptualizată a muzicii. Apoi au fost concertele de la Casa Studenților din Timișoara, clubul lui Băcălete; serile acelea nebune.

Îmi amintesc exact de ziua când a murit Thelonious Monk, pentru că în ziua aceea Johnny Răducanu a dat un concert la Casa Studenților; concert la care am trăit cu toții tristețea aceluia moment, pentru că Monk a fost un muzician imens, unul dintre giganții jazzului. Din păcate, Băcălete a plecat, iar jazzul n-a mai avut impactul dinainte. Weiner, Hromadka, Puiu Minda,

Miși Farcaș plecaseră și ei. Au rămas Kamo și Liviu Butoi, iar în jurul lor s-au coagulat câteva proiecte care au făcut ca, totuși, Timișoara să rămână destul de în față în ce privește jazzul; lucru care, de vreo doi-trei ani, simt că se întâmplă din nou.

Există o efervescență, în ce privește activitatea muzicală a tinerilor jazzmani, mai zdravănă decât la București. Aceasta se datorează probabil și Facultății de Jazz de la *Tibiscus*, fondată de Johnny Bota, care a scos câțiva muzicieni buni de tot, în jurul cărora s-au creat apoi formații. Iată, aseară am avut cel mai bun exemplu, un octet absolut remarcabil: *Funky Growl*. Schimbul de mâine în Timișoara există; nu depinde decât de țara asta dacă va putea să-l păstreze.

Care este afiliația ta muzicală? Există stațiuni care ți-au marcat evoluția de iubitor al jazzului?

Perioada inițială s-a manifestat printr-o anume confuzie. Ascultam tot. Erau chestii care-mi plăceau, erau chestii care nu-mi plăceau. Pe la 19-20 de ani am început să ascult mai analitic. Trecând prin faza în care ascultam ca să văd care instrumentist e mai virtuoz, am descoperit niște proiecte, ca de pildă proiectele lui McLaughlin cu școala indiană și cu Ravi Shankar. După ce refuzasem ani de zile să ascult muzică indiană, a trebuit să ascult un disc cu Ravi Shankar ca să înțeleg că acolo e un alt univers, o altă lume care rezonază la alte sunete. Proiectele lui McLaughlin cu Shakti au fost o primă ruptură, prin care am început să ascult și altfel de jazz decât cel tradițional. La început mi-a plăcut foarte mult Charlie Parker, apoi *Weather Report*; apoi perioada americană a lui Jean-Luc Ponty și, bineînțeles, Miles Davis în ultima perioadă, când a făcut o cu totul altă muzică, cu muzicieni tineri și foarte buni.

Acesta este un lucru admirabil la Miles Davis, în afară de geniul muzical, el s-a dezvoltat continuu, sincronizându-se cu timpul muzical în care trăia, și a promovat neîncetat talentele tinere.

Într-adevăr, Miles a promovat mulți muzicieni de valoare. La umărul lui au crescut Jaco Pastorius și Mike Stern. Apoi a urmat momentul în care am descoperit jazzul nordic; el a reprezentat o cotitură din care nu am ieșit nici azi. Mi se pare că această muzică sau chiar jazzul european se potrivește mai bine vremurilor noastre decât jazzul american. Bineînțeles că și americanii au evoluat, bineînțeles că au muzicieni fabuloși, dar eu sunt foarte profund marcat de calitatea jazzului nordic, și în special a celui norvegian. Iar faptul, că acolo se află atâția muzicieni buni, nu este întâmplător: în Norvegia se studiază obligatoriu din școala primară cel puțin un instrument, iar toți copiii cântă în orchestra școlii.

Când și în ce împrejurări s-a produs tranziția de la ascultarea pasivă la dorința de a te angaja activ pentru jazz?

Hai să-ți spun o poveste.

Prin 1995 eram încă inginer într-o fabrică de fiare din Timișoara, care începuse să meargă foarte rău. Pentru că aveam câțiva foști colegi de facultate plecați în Germania, m-am gândit să dau o mână de ajutor și să încerc să fac rost de niște comenzi prin intermediul lor. Zis și făcut. M-am implicat foarte tare în realizarea aceluia proiect, pentru că era și o chestiune de onoare. Prietenii au adus un contract imens, care a făcut ca fabrica să existe și azi, dar pentru că acel contract nu a fost onorat cum se cuvine – pur și simplu fabrica nu a vrut să-l finalizeze –, m-am hotărât s-o rup definitiv cu meseria aceasta și să mă duc oriunde voi găsi ceva care să-mi permită să trăiesc decent. Nu conta unde. Drept care am dat concurs la o firmă al cărei obiect de activitate nici măcar nu-l cunoșteam. După ce s-au dat testele am aflat că era vorba de o editură pe nume *Sedona*, iar sediul ei era în aceeași clădire cu *Radio Analog*, care de-abia pornise și al cărui director, Nicolae Gavra, îmi fusese coleg. După un an de zile, în care am fost director la Editura *Sedona*, Nicu m-a întrebat dacă nu vreau să lucrez pentru el. A fost o șansă extraordinară, pe care am identificat-o imediat: puteam să-mi pot pune amprenta pe ceva care era foarte apropiat de gusturile mele. După câteva luni am preluat managementul acestui radio care apoi s-a dezvoltat și a devenit o rețea cu emisiuni muzicale specializate. La un an de zile după aceasta s-a produs acel declic de care m-ai întrebat: Liviu Butoi, care se afla înaintea ediției a treia a Festivalului de Jazz de la Gărâna, mi-a bătut la ușă și mi-a spus că are mari dificultăți pentru că nu reușește să facă niciun ban. Oricât ai vrea să faci cu prietenii o asemenea manifestare, există cheltuieli care trebuie achitate. În scurt timp am reușit să facem rost de niște bani ca să-i plătim drumul lui Eugen Gondi, să-l aducem pe pianistul sârb Miloš Krstić, dacă-mi amintesc bine, și să-i plătim puțin pe invitații lui Paul Weiner, cu care a venit din Germania. Aceasta a fost, de fapt, conjuncția.

Care sunt etapele semnificative din istoria Festivalului de Jazz de la Gărâna?

La ediția a patra am colaborat încă cu Liviu la organizarea festivalului, iar începând cu ediția a cincea am rămas singur. Cred că acea ediție a fost cel mai bun festival din istoria jazzului românesc. Atunci au cântat, practic, toți: Marius Popp, Aura Urziceanu, Baci Junior, Tavitian, Weiner. Anul următor a fost o șansă imensă, care a făcut ca festivalul să devină ceea ce este azi. Ce s-a întâmplat atunci a fost că Monica Tatoi, care e timișoreancă și era într-o poziție de top management la firma *Oriflame*, mi-a dat banii necesari ca să aduc primul nume mare. Acest nume mare este și azi muzicianul meu preferat: Eberhard Weber – un basist de mare clasă și un compozitor fabulos. Acela a fost și momentul în care a trebuit să dăm jos gardurile. Festivalul se ținea încă aici, la han, dar pe stradă nu se mai putea circula de lume. Atunci au apărut și primii spectatori din alte părți.

A urmat prima ediție din *Poiana Lupului*, ediție la care Trilok Gurtu trebuia să fie cap de afiș, dar, din cauza unei greve pe aeroportul din Viena, nu a mai putut ajunge la concert. A fost un moment extrem de neplăcut și am trecut cu greu peste manifestările de rea credință. Dar am promis că îl voi aduce pe Gurtu la Timișoara, ceea ce, peste două luni, s-a și întâmplat.

Ce ne așteaptă astă-seară, pe noi și pe tine?

Ne așteaptă pe toți un concert inedit. Eu bănuiesc deja ce o să se întâmple după discul recent apărut. Va fi un concert fără precedent în România, un trio în care liderul, Bela Fleck, cântă la banjo, percuționistul Zakir Hussain cântă la tabla și la instrumente indiene, iar basistul, Edgar Meyer, e un gigant al jazzului american. Bela Fleck e cel mai premiat muzician al lumii. Probabil că proiectul ăsta îi va surprinde pe mulți. Pe mine nu știu ce mă mai așteaptă. Geanta cu instrumente a lui Zakir s-a pierdut la Viena și sper să fi apărut între timp.

Sâmbătă, 24 iulie

Mă prezint la Răscruce la ora stabilită, dar va mai trece încă o oră până când lumea jazzului de la Gârâna va putea funcționa, preț de altă oră și jumătate, fără Marius. În timpul interviului îl sună mereu pe Caius, fiul său, care, îmi spune, încă doarme pentru că și-a petrecut noaptea stând de vorbă cu unul dintre olandezi, ca să-l convingă să intre în camera care-i fusese rezervată. Marius se așază la masă cu un oftat și îmi spune că ieri s-a anulat un zbor internațional, care i-a dat peste cap tot planul logistic.

Te-ai gândit vreodată să nu mai faci acest festival?

Desigur. De fiecare dată când el se încheie.

Și cam cât durează acest gând?

Cam o săptămână.

Care e principala motivație, motorul acestui proiect imens?

Principala motivație este pasiunea pentru muzică. Îmi amintesc mereu de versurile unui profesor de-al meu pe nume Pavel Petroman – *lubirea e tot ce nu împlinim în vis* –, care m-au făcut să mă gândesc mereu că motorul unei acțiuni este pasiunea și neîmplinirile tinereții. Am vrut să înfăptuiesc tot ce visasem în tinerețe, eu și generația mea. Pe de altă parte, mi-am dat seama foarte repede de șansa pe care o oferă un festival într-un asemenea loc. Gândul meu primar a fost că România are oamenii necesari pentru a pune la cale un proiect de asemenea proporții. Faptul că, azi, jazzul este promovat mai prost și mai puțin decât pe vremea lui Ceaușescu este un lucru cumplit și de-a dreptul grotesc. *(Suntem întrerupți de vreo trei ori la rând, urmare a unei complicate rocade de camere. Urmăresc discuțiile cu gura căscată și aștept (în zadar) ca Marius să dea, în sfârșit, semne de enervare. Când treaba s-a rezolvat, îmi lămurește cu glas măsurat misterul: câțiva proprietari de hoteluri, la care rezervase camere pentru muzicieni, au preferat să le dea, în ultimul moment, altor clienți, pentru bani mai mulți. Marius își continuă gândul de unde l-a lăsat).* În ziua de azi autoritățile locale din Timișoara nu susțin niciun act cu adevărat cultural, organizat de ONG-uri sau de organizatori privați, ca să nu mai vorbim de festivalul de la Gârâna, care este, de fapt, o manifestare eminentamente timișoreană, sau de festivalul de la Timișoara, care chiar și poartă numele orașului.

Ai vrea să facem o luare de puls, acum, la mijlocul festivalului? Care este rezumatul zilei de ieri?

Despre ziua de ieri se pot spune foarte multe. Trecând peste calitatea concertului, pe care eu o cunoșteam deja, este a doua oară când se întâmplă acest lucru magic, ca publicul să fie extrem de receptiv, extrem de cunoscător. Dacă la un festival de jazz se aplaudă Bach, cântat într-o manieră clasică, cu arcuș pe contrabas, e semn că există înțelegere a fenomenului, iar publicul a fost foarte numeros; curtea a fost aproape la fel de plină ca la concertul lui Garbarek. Zakir a fost efectiv încântat, pentru că, trebuie s-o spun, așa public nu găsești peste tot în lume.

După cum îți spuneam ieri, mi se părea destul de greu să-mi imaginez sunetul unui banjo însoțit de tabla. Acum, că am ascultat concertul, nu numai că el nu mi s-a părut insolit din punct de vedere armonic, ba chiar, câteodată, identificam tonuri asemănătoare harfei.

Sau specifice sitarului. Dialogurile dintre ei doi au fost tipice pentru dialogul acestor două instrumente tradiționale indiene. Au existat voci critice la adresa faptului că seara a avut un singur concert. Da, știu, asemenea voci există mereu, orice ai face. Eu sunt nevoit să respect dorința unei vedete pe care mi-o doresc în festival. Am acceptat acest lucru și la Garbarek, și l-am accepta și acum, pentru că aceștia sunt niște muzicieni gigantici, iar muzica lor a fost atât de densă, încât a umplut realmente toată seara. Intervențiile solo au fost extraordinare și foarte bine individualizate, fiecare a cântat în stilul lui, așa cum cântă și în alte proiecte. Toată lumea face comparație între Zakir și Trilok Gurtu, care e un mare muzician. Îi diferențiază faptul că Gurtu este, într-adevăr, mai spectaculos ca apariție și ca prestață, și, poate, a depășit faza indiană.

Fuziunea cu muzica occidentală, pentru care a muncit enorm, s-a întâmplat în faza lui de la Hamburg, spre totala dezaprobare a mamei sale, Shobha, care-l acuza că ignoră valorile muzicale tradiționale.

Exact asta este ce nu face Zakir. El cântă la instrumente tradiționale în stil tradițional.

Marius, tu cum îți explici audiența largă, cu un ușor caracter de fenomen, și nu chiar tipică pentru jazz, de care se bucură azi festivalul?

Este drept când spui că ea a dobândit un caracter fenomenal. Anul trecut am văzut femei tinere, pe care le cunosc de când se jucau, ca fete, în fața scenei, venind la festival cu propriii lor copii. Deci, lumea a început să realizeze că jazzul nu este atât de greu și de inaccesibil după cum se credea. Există elemente ritmice și melodice care te duc la înțelegerea fussion-ului, la înțelegerea free-ului și la cea a elementelor foarte sofisticate. Există un grup destul de

important în țara asta, care agreează un jazz ultra-ultra sofisticat, ce are foarte puțin în comun cu melodia și în care se merge pe virtuozități duse chiar la angoasă.

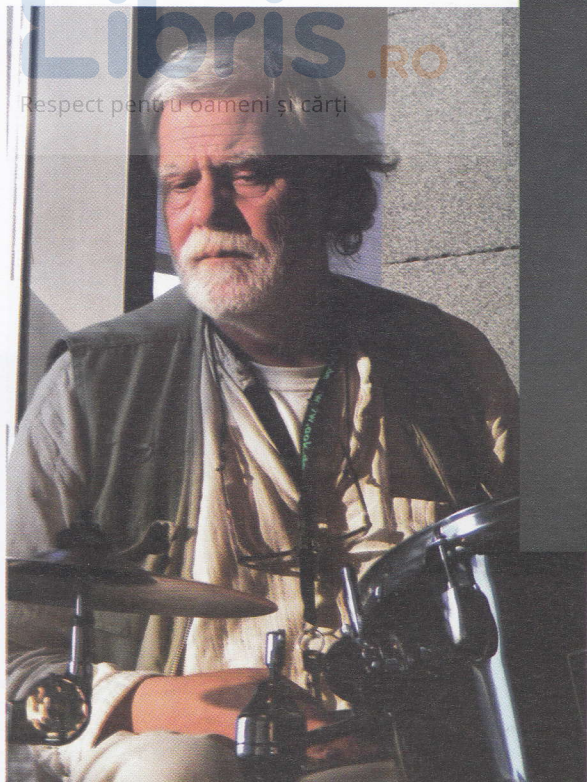
Nu întâmplător festivalul acesta are loc și succes tocmai în Banat. Aici există o anume tradiție. Foarte mulți dintre oamenii valoroși ai jazzului românesc provin din Banat. Câțiva dintre ei au rămas în țară, oameni de calitate, care în vremurile vechi, când exista emulația aceea fantastică în jazzul timișorean, se întâlneau la Casa Studenților, știau de Weiner, știau de Gondi, de Hromadka și de Liviu Butoi. Oamenii aceștia și tradiția jazzistică timișoreană constituie nucleul pe care s-a clădit festivalul. Eu, fiind un om de marketing și promovându-l la nivel de țară, am atins exact pături identice din alte orașe, în special cele universitare: București, Cluj, Brașov, Sibiu, unde se gustă jazzul. Nu contest că există și azi indivizi, și nu puțini, foarte bine situați în high life-ul timișorean care se plimbă prin fața scenei cu o pătură și un hanorac și de cum s-a lăsat întunericul o tund de aici, pornind manelele în mașină, dar asemenea fenomene nu sunt improprie unui asemenea tip de manifestare. Dar ceea ce s-a întâmplat aseară a dovedit că avem un public cunoscător, interesat și cultivat. Azi o persoană cultivată nu mai poate refuza jazzul apriori.

Cum se organizează un asemenea festival?

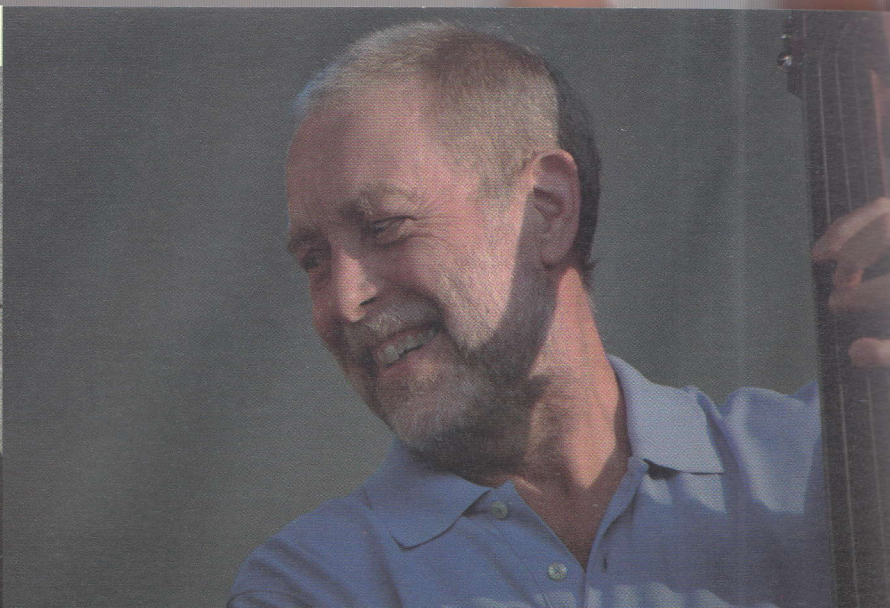
Greu. Cu mulți nervi. Nu știu cât de greu se organizează dincolo așa ceva, dar într-o țară în care finanțările în mare proporție nu au nimic de a face cu lumea culturală, e groaznic de greu. Spre exemplu, există firme extrem de puternice, care sunt interesate de a-și crea o imagine la festivaluri rock, pop sau la concerte și manifestări care nu au parte de un public atât de numeros, și totuși refuză să susțină un asemenea festival. La zece sponsori abordați poți să sperii la un rezultat pozitiv poate de la unul. În acest context, prietenii contează enorm. Așa s-a întâmplat cu Eberhard Weber sau cu o firmă de avocatură din București al cărei patron este fan de jazz și care mă sprijină necondiționat. Așa se întâmplă cu relația bună pe care o am cu cei de la Orange. Dar adevărul este că de la Timișoara nu prea vine nici un ajutor. Este un lucru inexplicabil. Peste tot în țară, unde este, de asemenea, criză – la Sibiu, la Buzău, la Piatra Neamț –, se găsesc fonduri pentru manifestări culturale, doar în Timișoara nu (de fapt nu e chiar inexplicabil, date fiind personajele care împart banii).

Cum a devenit Gărâna un garant al calității pentru muzicieni?

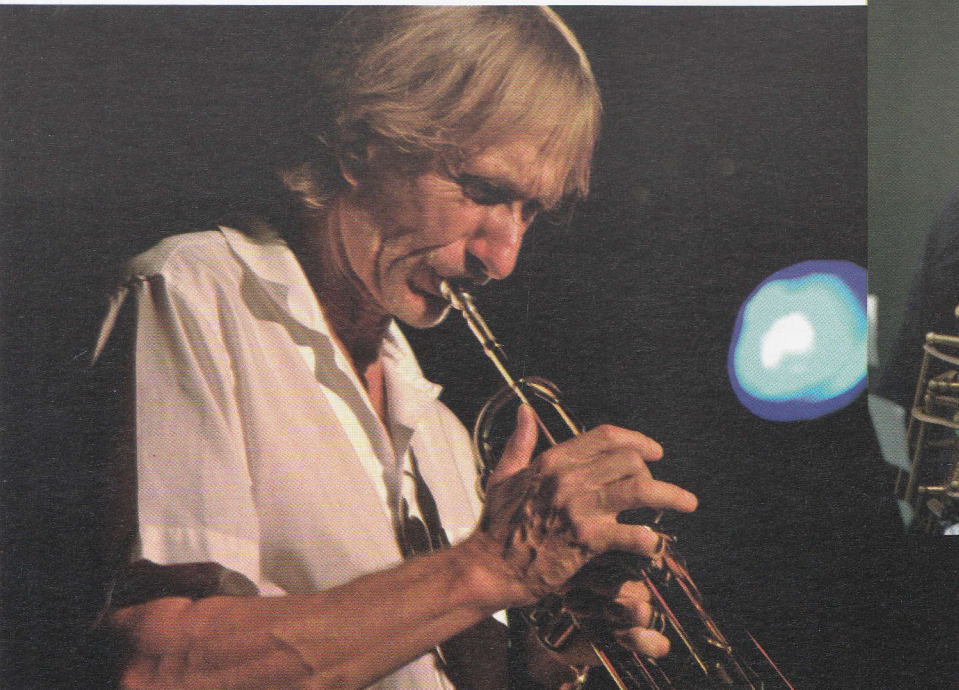
Înainte să se fi construit hotelul de cinci stele de la Crivaia, care este condus de Andreea Tomoiagă, o femeie inimoasă și pasionată de jazz, care ne sponsorizează camerele în perioada festivalului, trebuia să-i conving pe muzicieni să vină încoace, spunându-le povești cu un sat de vacanță și alte asemenea. Încet-încet am învățat ce trebuie făcut și cum să mă folosesc de frumusețea acestor locuri ca să atrag muzicienii la Gărâna. Faptul că nu am avut nici o reacție negativă, ba chiar aprecieri neașteptate, ca cele câteva cuvinte de mulțumire scrise de Jan Garbarek, este un indiciu că strădania mea este apreciată.

Eugen Gondi

Dave Holland

Erik Truffaz

Mihai Iordache

Libris

Respect pentru oameni și cărți

A Winged Victory For the Sullen

Sidsel Endersen